

رسانه، آگاهی بخشی و فرهنگ سازی

سالمند شدن جمعیت در حال حاضر یک واقعیت جهانی است. جمعیت افراد مسن به طور قابل توجهی در حال افزایش است. لذا حفظ و ارتقاء سلامت آنها در کلیه ابعاد (جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی) آنها در اولویت جهانی خواهد بود. رسانه می تواند به عنوان یک ابزار مهم برای آگاهی رسانی به سالمندان و ارتقاء سواد سلامت سالمندان نقش خود را ایفا نماید.

سازمان جهانی بهداشت به تازگی در گزارشی سواد سلامت را به عنوان یکی از بزرگ ترین تعیین کننده های سلامت معرفی نموده است. این سازمان همچنین در کنفرانس جهانی ارتقاء سلامت در مکزیک، سواد سلامت را به صورت مهارتهای شناختی و اجتماعی معرفی نمود که تعیین کننده انگیزه و قابلیت افراد برای دستیابی، درک و به کارگیری اطلاعات می باشد به گونه ای که منجر به حفظ و ارتقاء سلامت آنها می شود.

سواد سلامت توانایی درک اطلاعات سلامت با هدف انتخاب درست در راستای ارتقای سلامت است، به زبان ساده تر یعنی این که بتوانیم از آموخته های مفاهیم سلامت در راستای خود مراقبتی و ارتقای سلامت استفاده کنیم. سواد سلامت در واقع مجموعه ای از دانسته ها و آگاهی ها است که برای تمام افراد جامعه، از یک شهروند عادی گرفته تا یک متخصص در این حوزه، ضروری است. این مجموعه آگاهی ها کمک می کنند تا تک تک افراد جامعه و در نهایت کل یک جامعه زندگی سالم تری را تجربه کنند. سواد سلامت از آن جهت اهمیت دارد که سلامت افراد و ایمنی و کیفیت مراقبت های بهداشتی را شکل می دهد. سواد سلامت برای مردم جوامع اهمیت دارد زیرا بر توانایی آنها در تصمیم گیری و اقدام برای مدیریت سلامت و مراقبت های بهداشتی آنها تأثیر می گذارد.

زندگی سالم تر با در اختیار داشتن سواد سلامت به افزایش امید به زندگی و ارتقای کیفیت زندگی منجر می شود، به این معنی که با حفظ بیشتر سلامتی بر اساس اطلاعات درست، می توان از امکانات بیشتری در زمان طولانی تر بهره برد و کیفیت بالاتری از زندگی را تجربه کرد. تمرکز عمده ی سواد سلامت بر این موضوع است که «چگونه زندگی کنیم که سالم تر بمانیم؟»

مسئولیت سواد سلامت هم بر عهده ارائه دهندگان خدمات بهداشتی و هم افراد است. این یک ابزار فرهنگ سازی برای حفظ و ارتقای سلامت است. سواد سلامت دانش افراد را در مورد سلامت از طریق مراحل خواندن، گوش دادن، تجزیه و تحلیل، تصمیم گیری، مشارکت در تصمیم گیری ها و تطبیق آن با زندگی خود پوشش می دهد. سواد سلامت فقط توانایی خواندن نیست. بلکه نیاز به یک گروه پیچیده از مهارت های خواندن، گوش دادن، تجزیه و تحلیل و تصمیم گیری و توانایی به کارگیری این مهارت ها در وضعیت های مختلف سلامتی دارد.

سازمان بهداشت جهانی، از موضوع سواد سلامت، به عنوان یکی از مهم ترین شاخص های سلامت در کشورها یاد کرده و از کشورها خواسته است که به این مهم توجه کافی داشته باشند، به همین دلیل، کشورهایی که دارای نظام سلامت کارآمد هستند، برای افزایش سطح سواد سلامت مردم، سیاستگذاری می کنند و برنامه دارند.

به نظر می رسد با توجه به اهمیت موضوع سواد سلامت، متولیان سلامت در تمام کشورها باید برنامه های کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت برای این مهم طراحی کنند و با یاری رسانه ها در مسیر افزایش سطح سواد سلامت مردم بکوشند.

همانگونه که می دانیم رسانه های ارتباطی، ابزارهایی هستند که برای ذخیره و ارائه اطلاعات یا داده ها استفاده می شوند. این اصطلاح به اجزای صنعت ارتباطات رسانه های جمعی مانند رسانه های مکتوب، انتشارات، رسانه های خبری، عکاسی، سینما، پخش (رادیو و تلویزیون)، رسانه های دیجیتال و تبلیغات اشاره دارد. رسانه ها می توانند ابزاری قدرتمند برای افزایش سواد سلامت باشند. آنها به متولیان سلامت جامعه کمک می کنند تا اطلاعات سلامتی را به گونه ای که بیماران و عموم مردم آن را درک کنند، به مردم انتقال دهند. رسانه ها از جمله رسانه های دیجیتال همچنین می توانند راهی عالی برای برقراری ارتباط مستقیم متخصصان و مردم با یکدیگر باشند.

علی رغم اینکه رسانه یکی از بخشهای مهم در زمینه سلامت و سواد سلامت است ولیکن در دنیای کنونی با پدیده ای به نام انفودمیک مواجهیم. **Infodemic** واژه ترکیبی از واژه های "اطلاعات" و "اپیدمی" است که معمولاً به گسترش سریع و گسترده اطلاعات دقیق و نادرست در مورد چیزی مانند بیماری اشاره دارد. از آنجا که حقایق، شایعات و ترسها با هم مخلوط و پراکنده می شوند، یادگیری اطلاعات ضروری در مورد یک مسئله دشوار می شود. **Infodemic** در سال ۲۰۰۳ ابداع شد و در زمان COVID-19 دوباره مورد استفاده قرار گرفت.

این امر شامل تلاش های عمدی برای انتشار اطلاعات اشتباه برای تضعیف واکنش سلامت عمومی و پیشبرد برنامه های جایگزین گروه ها یا افراد است. اطلاعات غلط یا نادرست می تواند برای سلامتی افراد مضر باشد، دستاوردهای ارزشمند سلامتی را تهدید کند و منجر به رعایت ضعیف اقدامات بهداشت عمومی شود، بنابراین به عنوان مثال توانایی کشورها برای متوقف کردن همه گیری را به خطر می اندازد. مفاهیم اینفودمیک در مورد همه گیری COVID-19 به یک موضوع رایج تبدیل شد و نشان داد که نقش رسانه ها در دخالت در مشکلات سلامتی چقدر مهم است.

بنابراین برخورداری از سواد رسانه ای، مقدمه ای ارتقاء سواد سلامت است. سواد رسانه عبارتست از توانایی دسترسی، تجزیه و تحلیل، ارزیابی و ایجاد رسانه است. افراد دارای سواد رسانه ای بهتر می توانند پیامهای پیچیده ای را که از تلویزیون، رادیو، اینترنت، روزنامه ها، مجلات، کتابها، بیلبوردها، بازیهای ویدیویی، موسیقی و سایر اشکال دیگر رسانه ها دریافت می کنیم، درک کنند. سواد رسانه ای مهارت هایی را در اختیار افراد قرار می دهد که به آنها کمک می کند تا در مورد رسانه ها به طور انتقادی فکر کنند. همچنین مهارت های دیگر قرن ۲۱ مانند خلاقیت، همکاری و ارتباطات و همچنین افزایش مهارت های سواد دیجیتال از طریق تعامل با رسانه ها، اطلاعات و فناوری را پرورش می دهد. بنابر این با دارا بودن سواد رسانه ای، افراد قادر خواهند بود سو گیری های احتمالی و اخبار جعلی را تشخیص دهند.

در مجموع می توان گفت با افزایش سواد سلامت ، افراد به حقوق خود واقف می شوند و می توانند در این زمینه به مطالبه گری بپردازند. مطالبه داشتن و ابزار و پیگیری آن، مطالبه گری نامیده می شود. مطالبه گری در پی کمال و آرمان گرایی است و سبب می شود تا تمامی افراد جامعه ، حس مشارکت پذیری در آنها تقویت شده و خود را نیز جزئی از بازوی نظارتی و شفاف سازی بدانند. زمانی که در جامعه مطالبه گری نهادینه شد ، به صورت غیرقابل باوری جامعه به سمت رشد و تعالی میل می کند. در این مورد نیز رسانه ها می توانند صدای مردم در مطالبه گری های مرتبط با سلامت باشند نقش خود را باز هم در ارتقاء سلامت جامعه ایفا نمایند.